

گردشگری روستایی ایران

(جاذبه ها، روستاهای شگفت انگیز، برنامه ریزی)

www.ketab.ir

مؤلفین: جعفر کریمی محمد رضا محبوب فر

سرشناسه	کریمی، جعفر، ۱۳۶۴-
عنوان و نام پدیدآور	گردشگری روستایی ایران (جاذبه‌ها، روستاهای شگفت‌انگیز، برنامه‌ریزی)
مشخصات نشر	/ مؤلفین: جعفر کریمی، محمدرضا محبوب‌فر
مشخصات ظاهری	اصفهان، انتشارات ارکان دانش، ۱۳۹۱
شابک	۸۳۶ ص: مصور، جدول، نمودار
وضعیت فهرست‌نویسی	978-600-287-004-9
یادداشت	فیبا.
موضوع	کتابنامه: ص. [۸۱،۴]-۸۱۶
موضوع	گردشگری روستایی
موضوع	گردشگری روستایی - ایران
شناسه افزوده	گردشگری زیست‌محیطی - ایران
رده‌بندی کنگره	محبوب‌فر، محمدرضا، ۱۳۵۷-
رده‌بندی دیوپی	۱۵۵ G ۱۳۹۱ ۱/۱ ک۴
شماره کتابشناسی ملی	۲۳۸/۴۷۹۱
	۲۷۹-۴۵

« انتشارات ارکان دانش ناشر برگزیده سال ۱۳۸۷ استان اصفهان »

و ناشر برگزیده نمایندگان بین‌المللی کتاب تهران در سال ۱۳۸۹

انتشارات ارکان دانش

نام کتاب	گردشگری روستایی ایران (جاذبه‌ها، روستاهای شگفت‌انگیز، برنامه‌ریزی)
مؤلفین	جعفر کریمی، محمدرضا محبوب‌فر
ناشر	انتشارات ارکان دانش
چاپ اول	پاییز ۱۳۹۱
شمارگان	۱۰۰۰ جلد
تنظیم و صفحه‌آرایی	انتشارات ارکان دانش
طراحی جلد	کانون آگهی و تبلیغات نقشینه
لیتوگرافی	ثامن
چاپ متن	پارسا
چاپ جلد	کنکاش
صحافی	پیمان‌گستر
قطع و شمارش صفحات	وزیری، ۸۳۶ صفحه
قیمت	۲۲۰۰۰۰ ریال

ISBN: 978-600-287-004-9

شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۲۸۷-۰۰۴-۹

اصفهان: خیابان شیخ بهایی، چهارراه سرتیپ، کوی شهید مهرداد انصاری (سرتیپ)، نرسیده به طالقانی، پلاک ۹۲.

تلفن: ۲۳۴۱۳۳۹، نامبر: ۲۳۴۱۳۳۹، مرکز فروش: ۲۳۵۶۸۵۸، صندوق پستی ۳۳۱-۸۱۶۵۵

۲۳۵۶۸۵۹

« کلیه حقوق ملای و معلوی این اثر برای مؤلفین محفوظ است. هر نوع استفاده بازرگانی اعم از تکثیر، بلانویسی، کپی‌برداری، فیلم‌سازی، ذخیره و انتقال کامپیوتری، پیگرد قانونی دارد. نقل حداکثر ۳۰۰ کلمه برای نقد و معرفی در مطبوعات بلامانع است. همچنین هر نوع استفاده علمی از این اثر تنها با مجوز کتبی از ناشر و مؤلفین امکان‌پذیر است. »

پیشگفتار

تقاضا و تمایل برای گردشگری با انگیزه‌های مختلف جهت تفریح، زیارت و تجارت در تمامی نقاط جهان در حال افزایش است؛ به طوری که صنعت توریسم به یکی از فعالیت‌های اقتصادی با رشد بسیار شدید مبدل شده و در بردارنده فعالیت‌های اقتصادی گسترده‌ای است که می‌توان آن را به عنوان بزرگ‌ترین صنعت در جهان در نظر گرفت؛ به طوری که بسیاری از برنامه‌ریزان و سیاست‌گذاران توسعه گردشگری (توریسم) از آن به عنوان رکن اصلی توسعه پایدار یاد می‌کنند. صنعت توریسم در سال‌های اخیر، رشد چشمگیری در سطح جهان داشته است و نقش مهمی را در زمینه ایجاد فرصت‌های شغلی تولید و درآمد و تحریک اقتصادی ملی و بین‌المللی داشته است.

در این میان گردشگری روستایی یکی از مفاهیم و اشکال توسعه پایدار است که از رهگذر ارتقای سطح بهره‌وری در مناطق روستایی باعث ایجاد اشتغال، اصلاح توزیع درآمد، حفظ محیط‌زیست روستا، حفظ فرهنگ بومی، جلب مشارکت مردم محلی و آرایه شیوه‌های مناسب برای منطبق ساختن باورها و ارزش‌های سنتی می‌گردد.

کشور ما علی‌رغم داشتن جاذبه‌های فراوان گردشگری در مناطق روستایی، به دلایل عدیده‌ای تاکنون نتوانسته در راستای توسعه صنعت توریسم روستایی و توسعه پایدار روستایی گام مهمی بردارد؛ لذا در این کتاب به ارزیابی و بررسی پتانسیل‌های گردشگری روستایی استان‌های مختلف کشور (با توجه به جدیدترین اطلاعات) اقدام شده و به این موضوع نیز توجه ویژه‌ای گردیده که آیا در شرایط حاضر، گردشگری روستایی در ایران می‌تواند به توسعه پایدار این مناطق کمک نماید؟ بنابراین به اثرات مثبت و منفی ناشی از این نوع گردشگری اشاره و نظرات موافق و مخالف در این زمینه مورد بررسی قرار گرفته است.

کتاب حاضر دارای چهار فصل می‌باشد؛ در فصل اول، مفاهیم اساسی در زمینه گردشگری، گردشگری روستایی به طور خاص و مسایل توسعه پایدار مورد بررسی قرار گرفته است. در فصل دوم، مسایل کلیدی گردشگری روستایی و منطقه‌بندی آن و همچنین اهمیت آن در دنیای کنونی مورد بحث و تحلیل قرار گرفته است. فصل سوم به بحث در مورد روستاهای هدف گردشگری تک‌تک استان‌های کشور پرداخته و جدیدترین اطلاعات سال ۱۳۸۹-۱۳۹۰ در زمینه روستاها، امکانات و مسیرها و همچنین نقشه‌های به روز آورده شده است، به گونه‌ای که حتی اطلاعات گردشگری روستایی استان البرز به عنوان جدیدترین استان کشور نیز مورد بحث قرار گرفته است. فصل چهارم به عنوان مهمترین فصل این کتاب، به بررسی نقش گردشگری روستایی در توسعه پایدار روستاها به خصوص در کشور ایران پرداخته و نظرات موافق و مخالف در این زمینه مورد بحث قرار گرفته است و در ادامه با توجه به اطلاعات خدمات و تسهیلات گردشگری روستایی ایران، به ارزیابی و بهره‌مندی استان‌های مختلف در توسعه گردشگری روستاها با توجه به دو مدل

کاربردی تحلیل عاملی و تحلیل خوشه‌ای پرداخته شده و نتایج به صورت جداول و نقشه‌هایی ارائه گردیده است.

لازم به یادآوری است که این کتاب چون برای اولین بار به این صورت جامع و کامل و آن هم با استفاده از جدیدترین اطلاعات در زمینه گردشگری روستایی کشور ایران نوشته و منتشر گردیده است، قاعدتاً ضمن توجه به تمام دقتی که در گردآوری مطالب شده است، خالی از اشکال و ایراد نمی‌باشد؛ لذا دست یاری و کمک کلیه عزیزان، محققان و صاحب‌نظران را در راستای رفع اشکالات احتمالی این کتاب می‌فشاریم. امید است مطالب کتاب حاضر مورد استفاده علاقه‌مندان به ایران‌شناسی و ایران‌گردی و همچنین دانشجویان و محققین رشته جغرافیا و برنامه‌ریزی توریسم، رشته مدیریت جهانگردی و رشته گردشگری و کمک کار مدیران و کارکنان حوزه میراث فرهنگی و گردشگری سرزمین عزیزمان، ایران باشد.

در پایان، نگارندگان لازم می‌دانند از کلیه همکاران گرانقدری که یاری‌گر و زمینه‌ساز تدوین و انتشار چنین کتابی بوده‌اند، به ویژه جناب آقای مهندس محمد ترابیان، مدیریت محترم انتشارات ارکان دانش و همچنین سرکار خانم نسreen مختاری، مدیر داخلی انتشارات به خاطر هماهنگی‌های لازم در زمینه چاپ کتاب و همچنین طراحی جلد و سرکار خانم بهاره مختاری به خاطر تنظیم و صفحه‌آرایی نهایی متن، مراتب قدردانی و سپاس خود را به جا آورند.

جعفر کریمی - محمد رضا محبوب‌فر

تیرماه ۱۳۹۱

گردشگری و اقتصاد گردشگری در عصر حاضر، در حال تبدیل شدن به یکی از ارکان اصلی اقتصاد تجاری جهان است؛ افزون بر این بسیاری از برنامه‌ریزان و سیاست‌گذاران توسعه نیز از صنعت گردشگری به عنوان رکن اصلی توسعه‌ی پایدار یاد می‌کنند. در واقع ماهیت صنعت گردشگری ایجاد اشتغال و درآمد، متنوع‌سازی اقتصاد، مشارکت اجتماعی و استفاده بهینه از منابع محلی است. گردشگری روستایی نیز بخش مهمی از این صنعت به شمار می‌آید که می‌تواند با برنامه‌ریزی اصولی و مناسب و شناسایی موانع و راهکارها، نقش مؤثری در توسعه‌ی مناطق روستایی و به تبع آن توسعه‌ی اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی ملت‌ها بر عهده داشته باشد. گردشگری روستایی امروزه یکی از مردمی‌ترین اشکال گردشگری محسوب می‌شود. بر اساس گزارش سازمان همکاری و توسعه اقتصادی در ایالات متحده آمریکا، در سال ۲۰۰۴ بیش از ۷۶ درصد جمعیت از انواع تفریحات روستایی و محیط‌های کشاورزی برخوردار گردیده‌اند. گردشگری روستایی یکی از فرصت‌های توسعه همه‌جانبه روستایی محسوب می‌شود.

اگر گردشگری روستایی را به فعالیت‌ها و گونه‌های مختلف گردشگری در محیط‌های مختلف روستایی و پیرامون آنها که دربردارنده آثار مثبت و منفی برای محیط‌زیست روستا، انسان و طبیعت است تعریف نماییم، گردشگری روستایی می‌تواند زمینه‌های مختلف فعالیت‌های گردشگری مانند: بازدید از سکونتگاه‌ها، رویدادها، جشنواره‌ها، ورزش‌ها و تفریحات گوناگون روستایی را دربر گیرد.

به نظر متولیان امور گردشگری، در آغاز قرن بیست و یکم، انقلابی در گردشگری رخ می‌دهد؛ انقلابی که امواج آن در اقصی نقاط جهان اثرگذار خواهد بود.

امروزه در کشورهای در حال توسعه و جهان سوم، مناطق روستایی با کارکرد سنتی چون: کشاورزی، دامداری و ماهیگیری، از مناطق توسعه نیافته محسوب می‌شوند؛ که این عقب‌ماندگی بر می‌گردد به ضعف بنیه برنامه‌ریزی در این گونه کشورها، که نتایج زیان‌باری از جمله: مهاجرت، رشد انگلی شهرها، حاشیه‌نشینی و ... را به همراه دارد. اما می‌توان با پرداختن به گردشگری و فعال کردن این صنعت در روستا با عنوان گردشگری روستایی، راهبردی برای توسعه روستاها در این گونه کشورها برداشت؛ چرا که گردشگری می‌تواند، در کنار اقتصاد کشاورزی سنتی روستاها قرار گیرد و یک فرصت استثنایی برای احیای روستاها و اقتصاد آنها باشد. زندگی مردم در مناطق مسکونی روستایی به ویژه در کشورهای در حال توسعه با مشکلات عمده‌ای نظیر مهاجرت به شهرها، بیکاری، کاهش باروری و حاصل‌خیزی زمین‌های کشاورزی و فقدان زیربنای لازم برای تفریح و خدمات روبه‌رو است. این قبیل معضلات، لزوم و ضرورت توجه هر چه بیشتر به گردشگری روستایی را آشکار می‌سازد.

با توجه به این مطالب، ضرورت دارد که توسعه گردشگری روستایی در کشور و لزوم بهره‌گیری از تمامی ظرفیت‌ها و پتانسیل‌ها و راهبردها با توجه به محیط‌زیست ویژه هر منطقه، مورد توجه مسئولان و برنامه‌ریزان امر گردشگری باشد؛ که این ظرفیت‌ها و پتانسیل‌ها و شناسایی نقاط قوت و ضعف روستاها می‌تواند تأثیر سازنده‌ای در امر توسعه روستایی و گردشگری آن- که در زمینه توسعه در این روستاها است - داشته باشد.

www.ketab.ir

فهرست مطالب

عنوان

صفحه

پیشگفتار.....	پنج
مقدمه.....	هفت
فصل اول: مفاهیم پایه.....	۱
روستا.....	۱
برنامه‌ریزی روستایی.....	۲
توسعه روستایی.....	۳
توسعه پایدار روستایی.....	۴
گردشگری روستایی.....	۴
انواع گردشگری روستایی.....	۵
• گردشگری کوچ.....	۵
• گردشگری زمینی.....	۶
• گردشگری سبز.....	۶
• گردشگری بوم زیستی.....	۶
عناصر کلی برنامه‌ریزی گردشگری روستایی.....	۶
توسعه گردشگری پایدار روستایی.....	۷
مفاهیم گردشگر و گردشگری.....	۸
رویدادهای گردشگری.....	۹
برنامه‌ریزی گردشگری.....	۹
گردشگری پایدار.....	۱۰
فصل دوم: گردشگری روستایی.....	۱۳
مقدمه.....	۱۳
تعاریف و مفاهیم گردشگری روستایی.....	۱۴
گردشگری قومی و عشایری.....	۱۵
جاذبه منحصر به فرد یک مزرعه.....	۱۶
تعریف روستای هدف گردشگری.....	۱۸
جایگاه گردشگری روستایی در برنامه‌ریزی.....	۱۸

۱۹	فواید توسعه گردشگری روستایی.....
۱۹	فواید اقتصادی
۱۹	فواید اجتماعی
۲۰	فواید زیست‌محیطی.....
۲۰	چالش‌های پیش روی توسعه پایدار صنعت گردشگری روستایی.....
۲۱	پیامدهای مثبت و منفی گردشگری در مناطق روستایی.....
۲۲	عناصر کلی برنامه‌ریزی گردشگری روستایی.....
۲۳	منطقه‌بندی گردشگری روستایی.....
۲۳	• رهیافت اقتصادی.....
۲۴	• رهیافت اجتماعی- فرهنگی.....
۲۵	• رهیافت زیست‌محیطی.....
۲۶	برنامه‌ریزی روستایی و گردشگری روستایی.....
۲۷	نتیجه‌گیری از بحث.....
۳۱	فصل سوم: گردشگری روستایی استان‌های کشور.....
۳۱	آذربایجان شرقی.....
۵۴	آذربایجان غربی.....
۸۲	اردبیل.....
۱۰۵	اصفهان.....
۱۴۷	البرز.....
۱۶۳	ایلام.....
۱۹۱	بوشهر.....
۲۱۱	تهران.....
۲۴۵	چهارمحال و بختیاری.....
۲۶۹	خراسان جنوبی.....
۲۸۵	خراسان رضوی.....
۳۱۱	خراسان شمالی.....
۳۲۲	خوزستان.....
۳۴۶	زنجان.....
۳۶۹	سمنان.....
۳۸۹	سیستان و بلوچستان.....
۴۱۵	فارس.....

۴۳۴	قزوین.....
۴۵۷	قم.....
۴۷۱	کردستان.....
۴۹۴	کرمان.....
۵۲۲	کرمانشاه.....
۵۳۸	کهگیلویه و بویراحمد.....
۵۵۷	گلستان.....
۵۸۵	گیلان.....
۶۱۶	لرستان.....
۶۳۹	مازندران.....
۶۷۳	مرکزی.....
۶۹۹	هرمزگان.....
۷۲۰	همدان.....
۷۳۷	یزد.....
۷۷۹	فصل چهارم: ارزیابی گردشگری روستایی ایران.....
۷۷۹	نقش گردشگری در توسعه پایدار روستایی.....
۷۸۰	ارزیابی تورسیم‌پذیری در توسعه پایدار روستایی.....
۷۸۶	پیشنهادهای.....
۷۸۶	• در سطح منطقه‌ای.....
۷۸۷	• در سطح محلی.....
۷۸۸	ارزیابی عملکرد گردشگری روستایی استان‌های کشور بر اساس شاخص‌های زیرساختی.....
۷۸۹	تحلیل عاملی.....
۷۸۹	الف- تشکیل ماتریس داده‌ها.....
۷۹۰	ب- محاسبه ماتریس همبستگی.....
۷۹۰	ج- استخراج عامل‌ها.....
۷۹۰	د- دوران عامل‌ها و علت آن.....
۷۹۰	ه- نامگذاری عامل‌ها.....
۸۰۴	پهنه‌بندی استان‌های بهره‌مند از خدمات تورسیم روستایی بر اساس مؤلفه‌های مبنای.....
۸۰۵	تحلیل خوشه‌ای.....
۸۱۲	ارزیابی و مقایسه نتایج حاصل از دو شاخص.....
۸۱۳	منابع.....